

Ivana
Čapeta

Deset godina uspješnog studija

Izložba povodom desetogodišnjice djelovanja
Odsjeka za konzervaciju-restauraciju
Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu
Galerija Konzervatorskog odjela u Splitu
10.-20.12.2007.

Odabirom sedamnaest obnovljenih umjetnina i umjetničkih artefakata čija je obnova upravo u tijeku, prigodnom izložbom u Galeriji Konzervatorskog odjela u Splitu, predstavio se splitski studij konzervatorstva-restauratorstva. Uz akademske kipare, slikare, profesore likovne kulture i likovne umjetnosti te diplomirane dizajnerke vizualnih komunikacija, Odjel likovnih umjetnosti Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu godine 2002. dobio je i svoje prve diplomirane konzervatore-restauratore upisane na studij 1997./98. Studij je do 2007. podigao već petu generaciju školovanih restauratora tvoreći tako snažan temelj za daljnji razvoj struke i stručnog kadra od kojih su mnogi već zaposleni u struci.

Unatoč dugoj tradiciji konzervatorsko-restauratorske struke u Hrvatskoj sve do 1997. nije postojao, ni na jednoj razini obrazovanja, sustav školovanja koji bi iznjedrilo stručni, konzervatorsko-restauratorski kadar. Svijest o vrijednosti i potrebi očuvanja kulturne baštine datira od davnina, od vremena kada su se umjetničke slike i skulpture "uljepšavale, održavale i osvježavale" pa do visoko stručnih zahvata obnove koju su provodili pioniri konzervatorstva u Hrvatskoj, imenovani od Centralne komisije za zaštitu spomenika Austrijske Monarhije: Vicko Andrić, Ivan Kukuljević-Sakcinski, Pietro Kandler, Gjuro Szabo i don Frane Bulić. Oni su zajedno s austrijskim restauratorima provodili prva sustavna istraživanja spomenika kao i njihovu ob-

novu, bilo izravnim djelovanjem na terenu ili popravcima umjetnina u bečkim restauratorskim atelijerima. Pedesetih godina prošloga stoljeća u okviru Konzervatorskog zavoda u Splitu osniva se restauratorska radionica koja svojom djelatnošću pokriva široko područje cijele jadranske obale i otoka. Danas je ta radionica dio široko razgranate djelatnosti Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Domaći restauratori, zaposleni u toj i drugim institucijama koje zahtijevaju konzervatorsko-restauratorsku djelatnost, većinom su školovani na inozemnim specijalističkim tečajevima, privatnim školama i restauratorskim radionicama. Uočivši potrebu i manjak mladih stručnjaka na području zaštite i obnove kulturne baštine splitska je Umjetnička akademija utemeljila prvi interdisciplinarni sveučilišni studij konzervacije-restauracije. Od početka se razvija uska suradnja s Fakultetom prirodoslovno-matematičkih znanosti i kineziologije, Kemijsko-tehnološkim fakultetom u Splitu, Arheološkim i Pomorskim muzejom te radionicom Hrvatskoga restauratorskog zavoda u Splitu, pri kojima su studenti obavljali svoju praksu i laboratorijska istraživanja. S obzirom na to da je zamišljen kao fleksibilan i promjenjiv, studij se tijekom vremena mijenjao prema zahtjevima i potrebama studenata i vlastitoga razvitka, ali zadržavajući svoju primarnu ideju koja se temelji na interdisciplinarnosti. Tako je 2005. u sklopu studija osnovan i laboratorij za konzervatorska istraživanja koji proširuje surad-

nju studija s nekoliko zagrebačkih fakulteta. Nadalje, Odsjek je pokrenuo nekoliko projekata u kojima sudjeluje, od kojih su neki međunarodni: pokrenut je *In situ*, *online* časopis studenata konzervacije-restauracije u kojemu se mogu pronaći zanimljivi stručni tekstovi i korisne informacije vezane uz njihovu struku; projekt KONKAM s nizom predavanja i praktičnih radionica posvećenih problematici konzerviranja kamena koji je rezultirao tiskanjem *Zbornika radova KONKAM-a* čiji su izabrani tekstovi uvršteni u popis preporučene literature za polaganje stručnog ispita u konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti. Od 2004. svake se godine organizira kongres studenata i nastavnika svih hrvatskih studija konzervacije-restauracije koji je zahvaljujući sudjelovanju dodiplomskih i poslijediplomskih studenata ljubljanske Akademije za likovno umetnost 2007. poprimio i međunarodni karakter. Na međunarodnoj razini odvija se i ljetna praksa studenata u radionici crkve Gospe od Šunja na otoku Lopudu u kojoj iskustva razmjenjuju studenti Fakulteta primijenjenih znanosti - Instituta za konzervaciju i restauraciju iz Kölna, studenti Umjetničke akademije iz Antwerpena, Umjetničke akademije iz Splita i od 2006. studenti iz Bruxellesa.

Istovremeno sa splitskim studijem i na zagrebačkoj se Likovnoj akademiji osniva Odsjek za restauriranje umjetnina (danas Odsjek za restauriranje-konzerviranje umjetnina) koji ima smjerove za slikarstvo i kiparstvo. Valja naglasiti da su i u europskim razmjerima takvi specijalistički studiji razmjerno mladi te da je i Italija, zemlja s iznimno velikom tradicijom na tom području, svoj prvi sveučilišni interdisciplinarni studij restauracije također ustanovila devedesetih godina prošloga stoljeća. U Hrvatskoj je najmlađi studij pod nazivom Odjel za umjetnost i restauraciju utemeljen 2005. pri Sveučilištu u Dubrovniku, ali je važno istaći da je to prvi studij takve vrste u nas s međunarodnim obilježjima. Međunarodni profil studiju daje tijesna programska suradnja s Institutom za umjetnost i restauraciju Palazzo Spinelli u Fi-

renci, u čijim se laboratorijima provodi dio nastave i stručne prakse na svim godinama studija.

Predstavljajući se izložbom restauriranih umjetnina splitski je studij potvrdio uspjeh svojega razvojnog puta od studija s početničkim manjkavostima do studija čiji su studenti, pod vodstvom mentora, sposobni savladati i najzahtjevnije probleme i zamke restauratorske prakse. Tome u prilog govore i iznimno vrijedni eksponati kojima se na izložbi prezentiralo specijalističko odjeljenje za konzervaciju-restauraciju kamena. Riječ je dijelovima kamenog retabla iz crkvice Betlem na Marjanu u Splitu, točnije o reljefima s prikazima sv. Jeronima, sv. Onofrija i Rođenja Kristova koji se u povijesnoumjetničkim krugovima pripisuju domaćem majstoru s početka 16. stoljeća, bliskog Andriji Alešiju, te o pročelnoj gredi kamina koja se danas čuva u Muzeju grada Splita, a datira vjerojatno iz 15. stoljeća. Fotografije zatečenog stanja umjetnina, prije konzervatorsko-restauratorskih radova, i jedne od faza zahvata na umjetnina predstavljene su na popratnim panoima.

Laboratorij za konzervatorska istraživanja na izložbi se predstavio projektima istraživanja stanja ulomaka antičke arhitekture iz kninskog muzeja na Tvrdavi i istraživanjem stanja dolama iz depoa Viteškog alarkskog društva u Sinju. Projekt je predstavljen dvama panoima, bez eksponata na kojima su obavljena istraživanja. Specijalističko usmjerenje 'Konzervacija-restauracija metala' predstavilo se dvama eksponatima iz fundusa Pomorskog muzeja u Splitu: puškom na kremen-tromblon s prijelaza iz 17. u 18. stoljeće i pištoljem na piston iz druge polovice 19. stoljeća. Slijedi predstavljanje usmjerenja 'Konzervacija-restauracija zidnog slikarstva i mozaika' koje je izložilo dva projekta. To su: konzervatorsko-restauratorski zahvat na dekorativnim, zidnim i stropnim oslicima iz crkvice Sv. Roka u tugarskim Umama koji se datiraju u konac 19. ili početak 20. stoljeća te zaštitni radovi na mozaičnoj podnici piscine s arheološkog lokaliteta Sv. Martin u Ivinju porred Tisnog iz 2. ili 3. stoljeća. Projekt je vrlo

zanimljiv jer obuhvaća i izradu kopije mozai-ka koja će biti postavljena na mjesto izvornika kojemu je pak namijenjeno prezentiranje u muzeju. Usmjerenje 'Konzervacija-restauracija štafelajnih slika i polikromiranog drva' predstavilo se s devet izloženih umjetnina (štafelajnim slikama slikanim uljem i temperom na različitim nosiocima te predmetima i skulpturama od polikromiranog i pozlaćenog drva).

Iako naizgled cjelovita, izložba kojom su predstavljani raznovrsni umjetnički artefakti iz različitih povijesnih epoha s kompleksnim konzervatorsko-restauratorskim problemima, koje su studenti rješavali tijekom studija ili u sklopu završnih, diplomskih radova s odabranim mentorom, u biti ipak ostaje nedorečena. Naime, nije u potpunosti jasan koncept i kriterij odabira umjetnina. Svako-ko ne možemo govoriti o retrospektivnom karakteru izložbe kojom bi bio predstavljen presjek desetogodišnjeg djelovanja Odsjeka jer se među eksponatima nisu našli projekti ob-

nove umjetnina prve i druge generacije diplomata, a tek je jedan iz treće generacije. Upravo se na uspjesima ili pogreškama studentskih radova prvih generacija gradio temelj budućeg pristupa problemu obnove umjetnina i izgleda završnog rada tog danas iznimno uspješna studija. S obzirom na prostranost galerije, izložba je mogla "udomiti" mnogo veći broj umjetnina od predstavljeno-og. Objašnjenje koncepcije izložbe izostalo je i zbog nepostojanja popratnog, tiskanog materijala kao što je prigodni deplijan. Ipak, doznajemo da je u pripremi cjeloviti, tiskani katalog čije se izdanje očekuje u veljači 2008. godine, a koji bi trebao obuhvatiti desetogodišnju djelatnost svih specijalističkih usmjerenja Odsjeka i predstaviti sve umjetni-ke obnovljene za djelovanje konzervatorsko-restauratorskog studija. Katalog bi u svakom slučaju bio vrijedan doprinos objektivnom sa-gledavanju i vrednovanju cjelokupnog kon-cepta ne samo izložbe već i čitavog studija konzervacije-restauracije. ✕

SUMMARY: TEN YEARS OF SUCCESSFUL STUDY

 Description of the Conservation-Restoration Course at the Art Academy in Split. The exhibition of the restored art works, staged on the occasion of the 10th anniversary, although

not clear enough in concept and criteria, has shown that students are capable of mastering the problems and snares of the restoration practice, under the teacher's guidance.